

In Duitsland schijnt het licht

Aviel Verbruggen, Professor emeritus energie- en milieueconomie (UA).
Wat? Minister van Energie zijn is in Vlaanderen geen droomjob. De overheid kent maar weinig van energiezaken, en staat tegenover uiterst slimme privéspelers.

Met de veelbesproken Turteltaks werd eergisteren het resultaat van veertien jaar wanordelijk groene stroom beleid van kracht. Aviel Verbruggen vraagt zich af hoe het zover is kunnen komen, en wat we kunnen leren van Duitsland.

Even terugspoelen naar 1 januari 2002. Het groene stroom beleid steekt van wal onder Steve Stevaert (1999-2006, SP.A) als energieminister. Hij heeft goede kansen gemist, net als zijn opvolgers Hilde Crevits (2007-2009, CD&V), Freya Van den Bossche (2009-2014, SP.A), en Annemie Turtelboom (vanaf 2014, Open VLD). Soms was er een tekort aan inzicht in de mechanismen en het belang van groene stroom, soms was er een teveel aan politieke rivaliteit (zoals bij de blokkering in 2011 van Van den Bossches te late poging om de steun aan zonnestroom te verminderen).

Turtelboom probeert de scherven in de porseleinwinkel op te ruimen, maar daarvoor is een botte bijl niet het meest geschikte gereedschap. De opgelegde heffingen zijn rudimentair en zetten meer kwaad bloed dan nodig. En al is de Turteltaks verlaagd tot jaarlijks 25 euro voor beschermde klanten, de taks van 100 euro voor afnemers tot 5000 kWh blijft onevenredig zwaar. Het jaarlijkse tarief van 81 tot 113 euro per geïnstalleerd kilowattuur voor eigenaars van zonnepanelen krijgt minder pers aandacht, maar dat is meer dan 0,10 euro per kWh-productie. Waar er vroeger te veel steun was voor huishoudens om in zonne-energie te investeren, wordt dat nu ontmoedigd. Zulke taksen en tarieven scheppen geen toekomst.

Wat hebben we geleerd?

Toegegeven, Turtelboom zit gekneld tussen de verbintenissen van haar voorgangers die de winkel slecht hebben ingericht en de boel hebben laten verzieken. Het is goed dat ze het groene stroom beleid herziet, maar een minister wordt niet betaald om zich te verschuilen achter het argument dat 'er geen alternatief is voor de Turteltaks'. Verder zwartepieten is uit den boze.

Onze generatie staat met de rug tegen de muur. De grootste uitdagingen van de eeuw bestaan erin de klimaatverandering te stoppen en de energiewinning en het energiegebruik grondig om te bouwen. Tegen 2050 moet hernieuwbare energie instaan voor alle elektriciteit, ook voor elektrische mobiliteit en de vervanging van nu verstookte brandstoffen. Verhoogde energie-efficiëntie zal een veel grotere rol moeten spelen dan vandaag.

Alle elektriciteit uit hernieuwbare energie halen, het blijft een enorme uitdaging. Wie deze opdracht scherpstelt, moeten we niet gek verklaren. Wel moeten we een doordacht industrieel, sociaaleconomisch verantwoord stappenplan uitwerken en uitvoeren.

België moet overigens niet zelf tegen 2050 alle gebruikte elektriciteit uit hernieuwbare bronnen halen. In 2002 werd nog 98 procent van de in België gebruikte

energie ingevoerd. Als we hernieuwbare energie succesvol uitbouwen, kunnen we die afhankelijkheid verminderen tot 50 à 60 procent in 2050. Dat zou al puik zijn.

We kunnen leren uit veertien jaar groene stroom beleid om tot een ordentelijk beleid te komen. Dit zijn enkele onmisbare lessen:

- Een energietransitiestrategie zet de bakens voor duurzame, verzekerde en betaalbare energie.
- Er moet een industrieel beleid komen voor hernieuwbare energietechnologie.
- Verhandelbare groene stroom certificaten zijn niet doeltreffendheid en staan een eerlijke verdeling van de lusten en lasten in de weg.
- Het onderscheid tussen afvalverwerking en stroomopwekking moet helder zijn.
- Er bestaan goede en slechte subsidies voor energietechnologie.

Zonnestraal van hoop

Opiniemakers scheren de verschillende aspecten van groene stroom dikwijls over eenzelfde kam, terwijl het groene stroom beleid in Vlaanderen ingewikkeld is (gemaakt). Kijk maar naar het gesakker over de overdreven subsidies voor zonnestroom van huishoudens. Soms zijn subsidies goed en nodig, vaak zijn ze slecht en overbodig.

Uitvindingen en innovaties bezitten eigenschappen van publieke goederen. Terecht steunt de overheid dan ook het onderzoek en de technologische ontwikkeling. Voor kleinschalige technieken (zoals energie-efficiëntie en zonnepanelen) kun je het best de marktontwikkeling bevorderen. Duitsland deed dat voor groene stroom technieken, in het bijzonder voor zonne- en windstroom. Elk jaar werd de aankoopprijs van de stroom berekend voor nieuwe installaties, die dan een vaste prijs voor twintig jaar kregen. Geen goedkoop systeem, zeker toen de technologie nog ver van de markt stond. Zonnestroom werd in 2005 met 45 cent per kWh gesteund. Door het beleid en de technologie daalde de kostprijs tot onder de 15 cent per kWh in 2015, verwacht wordt dat het verder zakt tot 4 à 6 cent in 2025. Kunnen de criticasters me een even succesvolle ontwikkeling van energietechnologie tonen?

China heeft de productie van zonnepanelen snel aangeleerd. Voor ontwikkelingslanden ligt de weg naar betaalbare elektriciteit open. In plaats van te schelden op Duitsland en zonnestroom tegen te werken, moet de inspanning van dat land gekoesterd worden als een zonnestraal van hoop.

Maar neen, de Europese Commissie is bezweken onder het gelobby van de machtige Europese energieconcerns. Het Duitse model willen ze afbreken om plaats te maken voor hun falende marktexperimenten. In 2014 legde de Commissie de lidstaten op om innovatieve hernieuwbare technologie niet langer te steunen volgens het Duitse succesmodel. Ze liet wel torenhoge subsidies toe voor de versleten techniek van kernreactoren of van biomassa verstokende centrales.

En dan in Parijs akkoord gaan dat het klimaat gered wordt?